

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 468/2024-18

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Ivana Fiačana (sudca spravodajca) a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavných sťažnostiach sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného JUDr. Ľubošom Petrovským, advokátom, Štúrova 20, Košice, a sťažovateľky AGROCHEMINA s.r.o., Jánošíkova 2347/4, Košice, zastúpenej JUDr. Alicou Petrovskou Homzovou, advokátkou, Moyzesova 46, Košice, proti postupu Mestského súdu Košice v konaní sp. zn. K2-37C/8/2021 takto

r o z h o d o l :

- Postupom Mestského súdu Košice v konaní sp. zn. K2-37C/8/2021 **bolo porušené** základné právo sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.
- Mestskému súdu Košice **prikazuje**, aby v konaní sp. zn. K2-37C/8/2021 konal bez zbytočných prietáhov.
- Sťažovateľom **priznáva** finančné zadostučinenie každému po **500 eur**, ktoré **je** im Mestský súd Košice **povinný** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
- Mestský súd Košice **je povinný** nahradiť sťažovateľom trovy konania každému po **856,75 eur** a zaplatiť ich právnym zástupcom do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
- Vo zvyšnej časti ústavným sťažnostiam **nevyhovuje**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Skutkový stav a argumentácia sťažovateľov

1. Sťažovateľ ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 23. mája 2024 a sťažovateľka ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 28. mája 2024 sa domáhajú vyslovenia porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy

Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom mestského súdu v označenom konaní. Navrhujú mestskému súdu prikázať konať v napadnutom konaní bez zbytočných prietáhov, priznať im finančné zadost'učinenie každému po 3 000 eur a náhradu trov konania pred ústavným súdom.

2. Uznesením ústavného súdu č. k. PLs. ÚS 45/2024-6 z 12. júna 2024 boli ústavné sťažnosti spojené na spoločné konanie. Ústavný súd uznesením č. k. III. ÚS 468/2024-11 z 19. septembra 2024 podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) prijal ústavné sťažnosti na ďalšie konanie v celom rozsahu.

3. Z ústavných sťažností a vyjadrenia mestského súdu vyplýva nasledovný skutkový stav:

4. Sťažovateľ a sťažovateľka sú v napadnutom konaní v postavení žalovaných vo veci žaloby o nároku na zaplatenie peňažnej sumy 47 409,83 eur s príslušenstvom z titulu bezdôvodného obohatenia, ktoré začalo 1. marca 2021 na základe žaloby žalobcov. Dňa 25. marca 2021 a 7. apríla 2021 boli žalobcami zaplatené súdne poplatky.

5. Mestský súd zaslal sťažovateľom žalobu v novembri 2021. Vyjadrenie k žalobe doručil sťažovateľ 2. decembra 2021. Žalobca v 1. rade podal repliku 20. januára 2022. Replika bola sťažovateľom doručená v apríli 2022. Sťažovatelia sa k replike vyjadrili 3., resp. 4. mája 2022, pričom tieto vyjadrenia súd prvej inštancie zaslal žalobcom v júni 2022.

6. Sťažovatelia v ústavných sťažnostiach namietajú zbytočné prietahy v napadnutom konaní. Poukazujú na neprimeranú dĺžku napadnutého konania, ktoré ani po troch rokoch a štyroch mesiacoch nie je ukončené. V ich veci nebolo ku dňu podania ústavných sťažností vykonané žiadne pojednávanie. Tri nariadené termíny pojednávania (na 20. apríl 2023, 5. október 2023 a 18. apríl 2024) boli zrušené z osobných a zdravotných dôvodov zákonného sudcu. Ďalší termín pojednávania bol nariadený na 5. jún 2024. Podľa názoru sťažovateľov konanie nie je zložité a pri štandardnej dĺžke konania by takýto spor mal byť právoplatne rozhodnutý do jedného roka. Sťažovatelia svojím konaním v napadnutom konaní neprispeli k zbytočným prietahom.

II.

Vyjadrenie mestského súdu

7. V podaní doručenom ústavnému súdu 2. októbra 2024 podpredsedníčka mestského súdu po predložení chronologického opisu procesných úkonov súdu prvej inštancie uviedla, že 5. júna 2024 bolo vykonané pojednávanie a odročené na 14. október 2024. V napadnutom konaní je nutné pripustiť dve krátkodobejšie obdobia nečinnosti. Prvé obdobie od 7. apríla 2021 do 29. októbra 2021 spadalo do obdobia zahŕňajúceho pandemické opatrenia, keď bola obmedzená činnosť všeobecných súdov. Druhé obdobie od 3. mája 2022 do 16. novembra 2022 bolo spôsobené enormnou zaťaženosťou súdneho oddelenia zákonného sudcu. Poukázala na skutočnosť, že sťažovatelia nepodali sťažnosť predsedovi súdu prvej inštancie. Vzhľadom na uvedené skutočnosti považuje sťažovateľmi požadované finančné zadost'učinenie za neprimerané vysoké.

8. V okolnostiach danej veci ústavný súd z dôvodu hospodárnosti konania vyjadrenie mestského súdu nezaslal na repliku sťažovateľom. Skutkový stav veci v súvislosti s posúdením porušenia sťažovateľmi označených práv, vychádzajúc z ústavných sťažností a vyjadrenia mestského súdu, nie je sporný.

III.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

9. Predmetom konania pred ústavným súdom po prijatí ústavných sťažností na ďalšie konanie je rozhodovanie, či postupom mestského súdu v napadnutom konaní a jeho nečinnosťou došlo k porušeniu základného práva sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy.

10. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstráni. K vytvoreniu želateľného stavu, t. j. stavu právnej istoty, dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04, III. ÚS 154/06, II. ÚS 438/2017, II. ÚS 118/2019). Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

11. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prieťahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (I. ÚS 41/02, III. ÚS 111/02, IV. ÚS 99/07) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitnosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. V rámci prvého kritéria prihliada ústavný súd aj na predmet sporu (povahu prerokovanej veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľov. Podľa rovnakých kritérií postupoval ústavný súd aj v danom prípade.

12. Predmetom napadnutého konania je žaloba o nároku na zaplatenie peňažnej sumy. Ide o vec, ktorá patrí do bežnej rozhodovacej agendy všeobecných súdov a po právnej či skutkovej stránke nie je zložitým konaním. Pokiaľ ide o význam veci pre sťažovateľov, tento aspekt sťažovateľ ani sťažovateľka v ústavnej sťažnosti nerozvinuli. Možno však bez ďalšieho prisvedčiť, že predmet posudzovaného konania nie je časovo zvlášť prioritizovaný.

13. Správanie sťažovateľa ako účastníka konania je druhým kritériom, ktoré sa uplatňuje pri rozhodovaní, či v konaní pred súdom došlo k zbytočným prieťahom, a tým aj k porušeniu označených práv sťažovateľa. V preskúvanom konaní ústavný súd nezistil závažné okolnosti, ktoré by bolo možné pripísať na ťarchu sťažovateľov v súvislosti s doterajšou dĺžkou napadnutého konania. Ústavný súd však podotýka, že sťažovatelia mali možnosť aktívnejšie prejaviť záujem o plynulé prerokovanie ich veci, keď zo zistených skutočností vyplýva, že neurgovali postup súdu a nevyužili ani možnosť podať sťažnosť na postup súdu podľa § 62 a nasl. zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, ktorý je prostriedkom umožňujúcim identifikovať a potenciálne odstrániť zbytočné prieťahy v konaní dohľadom predsedu súdu nad plynulosťou konania. Táto sťažnosť adresovaná predsedovi súdu síce nie je účinným prostriedkom nápravy, no je efektívna. Ústavný súd tieto skutočnosti vzal do úvahy pri rozhodovaní o výške primeraného finančného zadosťučinenia (III. ÚS 623/2022, III. ÚS 543/2023, III. ÚS 303/2024).

14. Ústavný súd napokon hodnotil aj samotný postup mestského súdu. Poukazuje predovšetkým na to, že celkové trvanie napadnutého konania na prvoinštančnom súde bez akéhokoľvek meritórneho rozhodnutia v čase prerokovania tejto ústavnej sťažnosti trvá viac ako 3 a pol roka a to je už samo osebe neprimerané. Z prehľadu procesných úkonov vykonaných v napadnutom konaní vyplýva, že mestský (okresný) súd nekonal vždy plynulo. V jeho postupe zaznamenal ústavný súd dve obdobia krátkodobej nečinnosti, čo priznal aj mestský súd. Prvý časový úsek od 7. apríla 2021 do 29. októbra 2021 (v trvaní 6 mesiacov) síce spadá do obdobia nepriaznivej pandemickej situácie súvisiacej so šírením ochorenia COVID-19, to však nebolo prekážkou pre zaslanie žaloby a vyjadrení k nej stranám sporu. Druhé obdobie nečinnosti zaznamenal ústavný súd od 3. mája 2022 do 16. novembra 2022 (v trvaní 6 mesiacov), počas ktorého mestský súd nevykonal žiadne pojednávanie ani iný relevantný úkon vedúci k rozhodnutiu vo veci. Prvé pojednávanie bolo vykonané až 5. júna 2024, teda po viac ako 3 rokoch od začatia konania. Napadnuté konanie dosiaľ nie je právoplatne skončené.

15. Vo vzťahu k obrane mestského súdu spočívajúcej v argumentácii o zaťažnosti samotného súdu a súdneho oddelenia ústavný súd poznamenáva, že zmyslom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov nie je pomenovanie príčin prietáhov v konaní alebo vyvodenie zodpovednosti vo vzťahu k stranám, ich advokátom, sudcom, súdnej administratíve, predsedom súdov či k rezortnému ministerstvu. Rovnako účelom ústavnej sťažnosti nie je dospieť k záveru, či príčiny majú objektívny alebo subjektívny charakter (III. ÚS 543/2023, III. ÚS 466/2023, III. ÚS 468/2023). Z rozhodovacej činnosti ústavného súdu vyplýva, že systémové zlyhania pri správe súdnictva bez ohľadu na to, ktorý zo štátnych orgánov za ne zodpovedá, nemôžu byť dôvodom neuznania základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov a nezbavujú Slovenskú republiku zodpovednosti za prietahy (II. ÚS 481/2017, III. ÚS 542/2023).

16. Ústavný súd najmä s prihliadnutím na doterajšiu dĺžku napadnutého konania bez akéhokoľvek meritórneho rozhodnutia mestského súdu, ako aj na zistené kratšie obdobia nečinnosti v jeho postupe dospel k záveru, že v napadnutom konaní došlo k zbytočným prietahom ústavnej intenzity. Preto vyslovil porušenie základného práva sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (bod 1 výroku tohto nálezu).

17. Podľa § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde ak porušenie práv alebo slobôd vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal. Ústavný súd v nadväznosti na výrok uvedený v bode 1 výrokovej časti nálezu v záujme efektívnosti poskytnutej ochrany sťažovateľom prikázal mestskému súdu, aby v napadnutom konaní, v ktorom nebolo v čase rozhodovania ústavného súdu o ústavných sťažnostiach právoplatne rozhodnuté, konal bez zbytočných prietáhov (bod 2 výroku tohto nálezu).

IV.

Primerané finančné zadosťučinenie

18. Podľa § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže priznať sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie, ak o to požiadal. Sťažovatelia v ústavných sťažnostiach žiadajú o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia každému po 3 000 eur s poukazom na celkovú dĺžku napadnutého konania.

19. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez pokračujúceho porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04, I. ÚS 257/08, IV. ÚS 302/2020). Podľa názoru ústavného súdu v tomto prípade prichádza do úvahy priznanie finančného zadosťučinenia.

20. Ústavný súd zobrať do úvahy dĺžku trvania napadnutého konania pred súdom prvej inštancie, predmet posudzovaného konania a jeho význam pre sťažovateľov a ich správanie. Vzhľadom na uvedené ústavný súd považoval priznanie sumy 500 eur pre každého zo sťažovateľov za primerané finančné zadosťučinenie (bod 3 výroku tohto nálezu). Vo zvyšnej časti požadovaného finančného zadosťučinenia ústavný súd návrhu sťažovateľov nevyhovel (bod 5 výroku tohto nálezu).

V.

Trovy konania

21. Zistené porušenie ústavných práv sťažovateľov odôvodňuje, aby im mestský súd podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde úplne nahradil trovy konania, ktoré im vznikli zastúpením advokátom. Preto ústavný súd rozhodol o povinnosti mestského súdu nahradiť sťažovateľovi aj sťažovateľke v určenej lehote trovy konania na účet ich právnych zástupcov (bod 4 výroku tohto nálezu).

22. Trovy konania pozostávajú z odmeny a ďalších náhrad advokáta v celkovej výške 856,75 eur s DPH, ktoré boli určené podľa vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (odmena podľa § 11 ods. 3 vyhlášky za dva úkony právnej služby po 343,25 eur/úkon, a to prevzatie a príprava zastúpenia a podanie ústavnej sťažnosti; náhrada podľa § 16 ods. 3 vyhlášky 2 x 13,73 eur; DPH podľa § 18 ods. 3 vyhlášky 142,79 eur).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 24. októbra 2024

Robert Šorl
predseda senátu